A Kereskedelmi Minisztérium közleménye

A Kereskedelmi Minisztérium támogatja az egyes élelmiszeripari vállalatoknak azt az elhatározását, hogy egyes termékeik árát ebben az évben tovább nem emelik. A minisztérium felhívja a kereskedelmi vállalatok, szövetkezetek és magánvállalkozók figyelmét, hogy az említett árucikkeket ebben az évben a jelenlegi fogyasztói árakon forgalmazzák.

A Kereskedelmi Minisztérium hatósági eszközökkel nem rendelkezik az árak alakításához, ám bízik abban, hogy a kereskedelmi szervezetek önmérsékletet tanúsítanak az árak alkalmazásánál.

A kritikus körzetekben

Többlettámogatás

Az ország több területén feltehetően számottevő foglalkoztatási gondokat okoz a veszteséges vállalatok felszámolása, illetve a szerkezetváltás. A Mecseki Ércbányászati Vállalat létszáma például már ez évben mintegy ezerrel csökken, s jövőre még több munkahely szűnik meg. Pécset és vonzáskörzetét ezért az Országos Érdekegyeztető Tanács a közelmúltban kritikus foglalkoztatási körzetté minősítette.

Pulay Gyula, az Állami Bér- és Munkaügyi Hivatal főosztályvezető-helyettese az MTI érdeklődésére elmondta, hogy más területeken is tapasztalhatók erőteljes foglalkoztatási feszültségek. Így például vizsgálják, hogy kritikus körzetté minősíthető-e Egercsehi, Recsk és Bátonyterenye térsége.

A rendelet a napi ingázás távolsága által határolt területet tekinti körzetnek, s adott esetben egy-egy ilyen térség nyilvánítható külön támogatásra érdemesnek. Az Országos Érdekegyeztető Tanács előzetes konzultációk alapján akkor nyilváníthat kritikussá egy körzetet, ha egy éven belül legalább ezer munkahely szűnik meg ott, s a munkahely nélkül maradó dolgozók 25 százalékát nem tudják megfelelően foglalkoztatni. Ilyen körzet lehet az a terület is, ahol a munkanélküli-segélyre jogosultak száma eléri az aktív keresők számának 5 százalékát.

A kritikus körzetekben felhasználható többlettámogatás összegéről az OÉT javaslata alapján a Minisztertanács dönt. A keretösszegek célszerű hasznosítását úgy érik el, hogy a helyi érdekegyeztető fórumok hatáskörébe utalják. Ezekben a megyei, fővárosi testületekben képviseltetik magukat a munkavállalók, a munkáltatók, a tanácsok, illetve a központi államigazgatás. Ilyen fórumot már létrehoztak Pécsett. A foglalkoztatási alapról és a kritikus körzetekről kiadott rendelet az idén, január 1-jétől lépett hatályba, és azokra a dolgozókra vonatkozik, akiknek munkaviszonya 1989. augusztus 31. után szűnt meg.

A kritikus körzetekben egy sor többlettámogatást vehetnek igénybe — meghatározott feltételek esetén — a munka nélkül maradók.

Sokakat érdekel például az állami végkielégítés lehetősége. Ezt a támogatást legalább tíz, sugárveszélyes munkakörönél ötéves munkaviszony után a munkakör megszűnésekor kaphatják meg a dolgozók, amennyiben a felajánlott új munkakörök nem felelnek meg a rendeletben meghatározott feltételeknek. A juttatás maximum 24 havi átlagkereset összege lehet. Aki igénybe veszi ezt a támogatást, nem szerezhet jogosultságot bizonyos más juttatásokra.

A kamatmentes áttelepülési kölcsön legmagasabb összege 500 ezer forint, s az új munkáltatótól igényelhető. E segítség mellett más meglévő támogatási formák is igénybe vehetők a lakásvásárláshoz.

Kritikus körzetekben — a más területeken is igényelhető, négy évig kamatmentes, 400 ezer forintos kölcsönön túl — 200 ezer forintig általában műhellyel, termelési eszközökkel, azaz természetbeni juttatással is segíthetik azokat, akik vállalkozással kívánnak új munkahelyhez jutni.

A korengedményes nyugdíjazáshoz ezeken a területeken az általánosnál nagyobb támogatást ad a foglalkoztatási alap. Szintén a foglalkoztatási alap terhére vállalják át egy évig a munka nélkül maradókat foglalkoztató vállalatoktól a társadalombiztosítási kötelezettségét. Nemcsak a kritikus körzetekben, de valamennyi térségben joggal igénylik a munka nélkül maradók, hogy az új munkahely keresésével kapcsolatos utazási költségeiket is megtérítsék. Az OÉT nemrég úgy foglalt állást, hogy kapják meg ezt a támogatást a munkanélküli-segélyre jogosultak.

Varázspálca Tarján fölött?

Oldani a betonrengeteget

Lakáshoz jutni ma — egy elenyésző kisebbség kivételével — azonos azzal: lakótelepre költözni. A lakótelep fogalma pedig bevésődött képzettársítási reflexek révén fölidéz jó néhány zavaró és kellemetlen dolgot. Egyformaság, szürkeség, zsúfoltság, elidegenedés.

Szegeden körülbelül 80 ezren élnek lakótelepi lakásokban. S hogy milyen közérzetet, életformát sugároz belé-jük lakókörnyezetük nap mint nap, az bizonyosan ugyan nem tudható, de sejthető.

A várost ölelő betonlánc első szeme a hatvanas-hetvenes években épült Tarján. Húsz-huszonöt évével már nem számít fiatalnak. Három ütemének értéknövelő felújítására és komplex továbbfejlesztésére pályázatot írt ki a városi és megyei tanács, a Délmagyarországi Magas- és Mélyépítő Vállalat, az IKV és a szakminisztérium. Decemberben már eredményt is hirdettek.

Azt pedig, hogy mi is történik majd Tarján Retek utca, József Attila sugárút, Budapesti körút határolta részén, *Kiss Lajos* városi főépítésztől kérdeztem meg.

— Mielőtt Tarjánról beszélnénk, ejtsünk néhány szót a lakótelepekről általában. Ezek a világon mindenütt — tehát a nálunk jóval gazdagabb országokban is — azért épültek, hogy a leggyorsabb, legolcsóbb módszerekkel, anyagokkal nagy tömegeket juttassanak lakáshoz. Nem az örökkévalóságnak készültek, de elpusztulni sem hagyták e tömeglakásokat.

A magyarországi lakótelepek építésénél a fenti tényezőkön kívül még bizonyos technokrata, pragmatista szempontok is szerepet játszottak, és a spórolással együtt már eleve egy szerényebb színvonalat céloztak meg.

Ezek az épületegyüttesek — mert városrészről még nem nagyon beszélhetünk, ehhez minőségi továbbfejlődésre lenne szükség — fizikai leromlásukon kívül erkölcsi avulást is szenvednek, hiszen nem befejezett művek! Az építészek fölfogása mindig is az volt, hogy építésüket, fejlesztésüket folytatni kell. Azt fölösleges mondani, hogy ezek a tervek találkoznak a használók-tulajdonosok igényével is. Ezért írtuk ki ezt a pályázatot.

— A fizikai elhasználódást említette. Mikor öregszik meg egy panelház?

— Az első ciklusidő úgy 25 éves korban jár le. Ekkor célszerű elvégezni a szükséges karbantartási, felújítási munkákat. Ennek késleltetése, elhalasztása később megbosszulja magát, mert egy leromlott épületet már sokkal nehezebb életben tartani. A felújítás lehetőleg essen egybe a ciklusidő végével, és az épületek környezetére is terjedjen ki, ne csak a lakásbelsőre.

— Mit lehet változtatni, javítani ezeken az épületeken, amelyek meghatározott sablonok szerint készültek, nem túlságosan vonzó formát mutatva?

— Ez az építész fantáziáján is múlik. A lakások egy része például bővíthető, ennek legkézenfekvőbb megoldása a tetőtér-beépítés, amelyre a házak magastetősítése ad lehetőséget. Hagyományos tetők építésére már csak azért is szükség lesz, mert a laposteteőket szinte lehetetlen megbízhatóan javítani, a vízszigetelés így megoldhatatlan.

De nagyobbak lehetnek a földszintes lakások is olyan módon, hogy az épületek „meghizlalásával", melléjük, vagyis inkább hozzájuk épített részekkel bővülhetnek. Az emeleti lakások sem lennének kizárva ebből a lehetőségből, lépcsőzetes eléépítéssel, függesztéses technológiával, vagy más módon nagyobbodhatnának meg elsősorban azok a helyiségek, amelyek a lakók — és a szobák — számától függetlenül mindenütt ugyanakkorák, és legtöbbször szűkek: a konyha és az étkező. De még a lakószobák toldása is megoldható lenne.

És ott vannak még az épületvégek, amelyek jelen formájukban tömörek, csúnyák. Megnyitásukkal, melléjük épített homlokzattal ellátott épületszárnnyal ebben az irányban is nőhet az épület.

A sávházak csatlakozásai — vagyis azok a derék- vagy tompaszöget bezáró helyek, ahol a két épületsor vége megközelíti egymást — ugyancsak kínálják az összeépítés, kiegészítés lehetőségét.

Természetesen mások a többszintes (négyemeletes) és középmagas (tízemeletes) házak adottságai. A legjobb javaslatok az előbbi épülettípusra készültek. A tízemeleteseken alkalmazható technológiai megoldások korlátozottabbak.

— A kijelölt tarjáni rész minden lakása változik majd?

— Nem feltétlenül. Ez a lakó igényétől és — ezt sem szabad elhallgatni — anyagi teherbíró-képességétől függ. Olyan megoldásokat keresünk, amelyek a spontán beavatkozás lehetőségét adják meg, és nem egy szisztematikusan alkalmazott módszert. És ez az épületek külső megjelenésére is igaz. A homlokzatok — az esetleg szétszórtan, szabálytalanul ráépített-ráfüggesztett épületrészek miatt — mozgalmassá, játékossá válnának, megtörve a mostani egyformaságot.

— A kiválasztott területen téglablokkos épületek is vannak. A tervezők ezekre is gondoltak?

— Természetesen, sőt a téglából készült házak lehetőségei még jobbak. Mód nyílik a lakás belső tereinek átalakítására, a falak áttörésére vagy akár mozgatására is, amit a vékony panel nem tudna elviselni.

Kevésbé látványos, ám nagyon is szükséges, hogy a házak épületgépészeti és -fizikai, energiagazdálkodási, üzemeltetési rekonstrukciója is megtörténjék. Az energiagazdálkodás várható alakulása Európa-szerte a gazdaságosabban, takarékosabban működő rendszerek beépítését teszi szükségessé. Mi sem vonhatjuk ki magunkat ez alól. Bár ezek még talán csak a holnapután problémái, a szakmának föl kell készülnie rá.

— Lépjünk ki a házból. Szebbé tehető-e a környezet?

— A lakótelepi ember tudja a legjobban, mennyire nem mindegy, hogy mivel találkozik, amikor kilép az utcára. A telefonfülke, az elárusító bódé, a játszótér mind tevékenyen formálja a környezetet, nem közömbös tehát, hogy milyenek.

Az épület a kapuval nyílik az utcára, s ha a kapu fölött előtető húzódik, az ajtótól korlát, esetleg néhány lépcső vezet kifelé, máris elértük, hogy „tovább halad" a ház, kapcsolatot teremt a környezetével.

Az épületek előtti kiskertek ápolása, alacsony, jelzésszerű kerítés a telekhatárokon, a szemétgyűjtők takarása ugyancsak fontos környezetjavító elemek.

— Terveztek parkokat is?

— Közparkok nem készültek a lakótelepekkel egy időben, helyettük csak gyér fásítást találunk. A közpark nem tévesztendő össze a közkerttel, amely a járda mellett húzódó, házak előtti kerteket jelenti, s ugyancsak javítja a mikroklímát. A közpark magasabb minőséget jelent rendeltetésben és színvonalban, nagyobb kiterjedésű „zöldtömeg". A liget, a Széchenyi tér említhető példaként. Lakótelepi feladata az lenne, hogy oldja a betonrengeteget, vizuális és meteorológiai értelemben is.

A Víztorony teret eredetileg nagyobbra tervezték, magja lett volna egy ilyen parknak. Mostani formájában már csak arra alkalmas, hogy a Gyevi temető egy részének hozzákapcsolásával adjon nagyobb zöldterületet.

— A temető az egyházé. Nem tart rá igényt?

— A sírkert állapota leromlott, az egyház nem tudja fenntartani. Közös tervünk szerint a legszebb, megtartásra érdemes síremlékekből, a kápolnából kultikus emlékhely épülne, a felszabaduló területet pedig „világivá tennénk", bekapcsolnánk a lakókörnyezetbe. Ez talán furcsán hangzik — elsősorban kegyeleti okokból —, de a régi temetők sorsa évszázadok óta ez mindenütt. Kertészeti munkával, világítással, padokkal átformálva szolgálná ezután az élő embereket.

— A pályázatra tervvázlatok érkeztek. Hogyan folytatódik a tervezőmunka?

— Elképzelésem szerint két irányban. Összegyűjtenénk a megoldásoknak olyan körét, amely nemcsak Tarjánra, de a többi lakótelepre is alkalmas, hiszen ott is szükség lesz hasonló tervekre. A másik oldalról pedig a megjelölt tarjáni területre nézve dolgoznánk ki a konkrét lépéseket.

Még abban is bízom, hogy — miként a pályáztatáshoz —, a továbbszervezéshez is sikerül minisztériumi támogatást szerezni, mivel országos probléma megoldásán dolgozunk, ráadásul e téren még nincs hazai tapasztalat.

— Az utolsó kérdés a legszárazabb, de elkerülhetetlen. Lesz-e pénz e vonzó tervek valóra váltására?

— A beavatkozás előbb vagy utóbb elkerülhetetlen. Nem lehet megvárni a teljes lepusztulást! Dán és francia példák bizonyítják, hogy az ilyen házakból elmenekülnek a lakók, helyüket lumpenelemek veszik át. Reménykednünk kell abban, hogy megteremtődnek majd azok a hitel-, lakbér-, adófeltételek, amelyek érdekeltté teszik a tulajdonosokat és kezelőket a felújítások elvégzésében. A lakótelepeket még a gazdag országokban is megmentik. Mi sem tehetünk mást, még hosszú ideig kell együtt élnünk vele.

Nyilas Péter

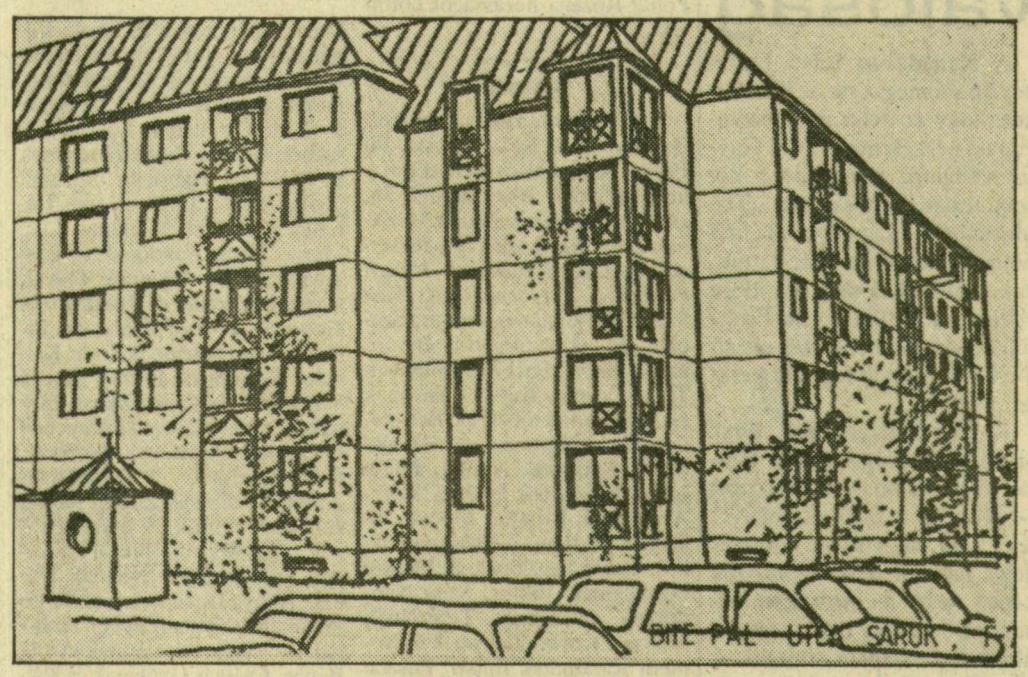

Ilyen lenne a Bite Pál utca sarka

Nagy László fölvétele

Elmacskásodás

A kimúlt macska teteme napokig hevert a bérház udvarán. Az unatkozó szünidős gyerekek kíváncsian vizsgálgatták az oszlásnak indult dögöt, míg szüleik, nagyszüleik a függőfolyosóról meg nem dorgálták őket. Ettől kezdve a megboldogult cica álmát nem zavarta senki, sőt idővel be is takarták a gondos kezek.

Az újságpapírt néha meglengette a szél, s megszellőztette a temetetlen közöny mibenlétét. A megmaradt macskák, a lakókról példát véve, ügyet sem vetettek az udvar közepén éktelenkedő volt társuk megpuffadt emlékére. Emeletről emeletre futkosva nyivákoltak, s pedánsan a lépcsőfordulókban felejtették jóllakottságuk bizonyítékait.

A lakók többsége állatbarátnak bizonyult. Rendszeresen etették az egyre szaporodó macskaközösség tagjait. Egyesek vették a fáradságot, és a kukáknál tálalták a házikedvenceiknek szánt, válogatott falatokat. Mások megelégedtek azzal, ha a lakásuktól kissé távolabb tették ugyanezt. Már ez is jelezte, nincs egység a házban, mindenki másként viszonyul a macskák ügyéhez s bizony van, ki titkon nem is macskapárti, csupán a békesség jegyében néha megsimogatja a cic-cic varázsszóra megjelenők egyikét-másikát.

Ötödnap azonban váratlan esemény adott okot a sugdolózásra, mert az udvarra csődülő gyerekek szomorúan, s némileg meglepetten futottak szüleikhez, a dögnek hűlt helyét találva.

Ettől kezdve a bizalmatlanság légköre lepte meg a házat, s megkezdődött a találgatás: vajon ki lehet az, aki ennyire utálja a mi cicáinkat?

Varga Iván